

GECE KELEBEĞİ (PERPERİK-A SOE) KİTABININ YAZARI DERSİMLİ ROMANCI HAYDAR KARATAŞ:

Özür daha büyük travmaya yol açabilir

Erdoğan'ın özrü dönemin CHP yöneticileri ve İnönü ile sınırlı, tarihle hesaplaşmak filan değil derdi. Oysa katliam da birinci derecede aktif rol alan Bayar ve ekibini bu özrün dışında tuttu. Samimi olsa belgeleri polemik malzemesi yapmak dışında, etik şekilde açıklar ve bu yönlü neler yapılması gerektiğini açıklardı. Söyleminde politik çıkış var, ama insan yok. İnsan mağduriyetinin kendisi yok. Mağduriyeti girecekse bu sefalet, bu sürgün ve yaptırım neyin nesi? Neden bu ülkenin hapishaneleri Kürtler, Dersimliler ve solcularla dolup taşıyor...

İBRAHİM VARLI

Dersim katliamı bir kez daha Türkiye'nin gündeminde. Dersimli milletvekili Hüseyin Aygün'ün geçtiğimiz hafta fitilini ateşlediği tartışma önce CHP içinde, ardından da anamuhalefet ile hükümet arasında siyasi bir krize yol açtı. Karşılıklı atışma ve suçlamalar sürerken Başbakan Erdoğan dünkü il başkanları toplantısında Dersim belgelerine yer vererek bir kez daha Kemal Kılıçdaroğlu'nun başkanlığını yaptığı CHP'ye yüklendi. Biz de 38 Dersim Katliamını ve sürgününü anlattığı Gece Kelebeği (Perperik-a Soe) isimli romanında Dersimli bir kız çocuğunun gözünden döneme tanıklık ederek, o yürek burkan trajedinin karanlıkta kalan yanlarını ve öyküsünü anlatan Karataş ile son günlerin bu dinmeyen meselesini konuştuk.

» **Erdoğan'ın özrünü nasıl değerlendiriyorsunuz?** Bazen bir olayın özrü, meydana gelmiş bir hatayı düzeltmekten daha büyük travmalara yol açabilir toplumdaki. Kanımca başbakan için bu boyutunu hesaba katmamış gibi. Olayın mağdurları yaşıyor, olay CHP ve AK Parti tartışmasından daha derinlikli bir mesele. Toplumumuz salt siyasi boyutta polemik konusu yapılan böylesine ciddi travmalarda, daha büyük bir insani yaklaşım bekler.

» **Dersim'in AKP ile CHP arasında bir hesaplaşmaya malzeme yapıyor?** Erdoğan, Kılıçdaroğlu ile bir hesaplaşma içinde görülüyor, oysa bu derin travmanın üstesinden nasıl geleceğiz? Kanımca daha önemli bir sorun bu. Oradan irdeleseydi, oradan sorgulaysaydı daha farklı anlaşılacaktı. Ben bir romancıyım. Başbakanı dinleyen yaşlılar ağlıyor. Annemi bu olayla ilgili konuşturduktan sonra, kadının hayat biçimi değişti, sayıklamaya başladı.

» **Travmanın üstesinden nasıl gelinecek?** Başbakanın bu girişimi elbette önemli, ancak eksik. Bu sorun ilk kez böylesine ileri bir boyutta tartışılıyor, ancak Erdoğan'ın özür boyutu, dönemin CHP yöneticileri ve İnönü ile sınırlı. Oysa katliam da birinci derecede aktif rol alan Bayar ve ekibi bu özrün dışında tutulmuştur, Atatürk dokunulmazlığı ise durduk yerde. Tabii bunun insani boyutu da var.

» **Nedir bu insani boyut? Özür dilense de baskı ve asimilasyon politikaları aynen devam ediyor. Bu özür de bir siyasi rant mı var?** Erdoğan'ın siyasi özrünü ben şöyle anladım: "Bakın bu işin vebali CHP ve onun yöneticilerinin suçu." Biz değil, CHP suçlu dedi. Bu nedenle katliam döneminde bizzat Başbakan olan Bayar ve ekibine değinmedi, Atatürk olgusunu da es geçti.

» **Peki bu travmanın üstesinden nasıl gelinebilir. Siyasi iktidar neden üstüne düşeni yapmıyor da siyasi bir kısır tartışmaya hapsediyor meseleyi?** Başbakan işin travmatik boyutunu hiç hesaba katmadığı gibi, bu yönde adım atma eğiliminde de değil. Açıkladığı bir şeyde yok, Başbakanlık Arşivi'ni biz yıllardır inceliyoruz, sorun Genelkurmay ve Cumhurbaşkanlığı arşiviydi, ben açıkçası o arşivlere değineceğimi sandım. Olmadı, bilineni tekrarla-

Karataş, Gece Kelebeği adlı kitabında Dersim katliamını Gülizar isimli küçük bir kız çocuğu üzerinden annesinin yaşadığı dramı aktarıyor. Karataş, 17 yıl sonra kavuştuğu annesi ile birlikte Zürih Havaalanı'nda...

di. İnsani olarak ne yapması gerektiği ortada, Erdoğan ve hükümeti bu konuda kendisini CHP'yi köşeye sıkıştırma noktasında fikslemiş. Bunun yerine, belgeleri siyasi polemik malzemesi yapmak dışında, etik şekilde açıklar ve bu yönlü neler yapılması gerektiğini açıklardı. Bu bir hesaplaşma hatıralarını toplumsal olarak meselelerimizi daha sakin bir kafayla tartışmamızı getirecekti, olmadı, daha çok gerildi ve mağduriyet suistimal edildi. Bu çok üzücü ve sonuçları en az katliam kadar derin olur

» **Neden değinmedi? Gizlenen ne?**

Bu arşivlerde neler olduğu hiç birimiz bilmiyoruz, ancak bu arşivlerde, görev alacak askerlerin hangi toplumsal kesimden seçildiği gerçeği var. Seçilen bu askeri kütalar, bugünkü Türkiye'nin içerisine girdiği sıkışmışlığı da açıklar. Ötekine karşı şartlanmış bir İslami kitle var ve Dersim'e gönderilen askerler, bu kesimden seçildi. Celal Bayar, Fevzi Çakmak ve general Alpdogan aşırı dindar yönleri olan kişilerdi, ve Dersim bir Kürt soykırımıyla da sınırlı değil, Ermeniler, Zaza ve Kürt ve Türkmen Alevileri ayırım gözetilmeksizin yok edilmiştir...

» **Erdoğan'ın muhafazakar sağın simge isimleri olan Bayar, Çakmak, Karabekir vb isimleri bu olayın dışında tutarak muhafazakar sağ ideolojisi temize çekme olayı hakkında ne düşünüyorsunuz?** Evet tam da bahsini ettiğimiz bu. Erdoğan, Dersim arşivlerini açıklıyor derken, bu katliamın içerisinde yer alan İslami kesimi kalamayı önüne koymuştur. Bu üzütüdür, vahimdir, muhafazakar kesimin Türki-

ye'nin geçmiş tarihsel oluşumunda olan hatalarını görmezden gelmesini yol açar ki, ulusçuluk zehrinde arınsak dahi, daha beter bir muhafazakarlık bataklığına saplanır toplumumuz. Kaldı ki, Erdoğan'ın Dersim yaklaşımı Madımak olayına bakış açısıyla neredeyse aynılık taşıyor, Madımak için de, evet böyle bir olay var ama, Ergenekon gibi örgütlerin kıskırtması var. Bu olmaz, nasıl oluyor da bir kıskırtmayla binlerce insan, komşusunu yakmak, ya allah bismillah demek için toplanıyor, tekbirler getiriyor. Dersim'de Genel Kurmay Arşivine dokunulmaması bölgenin nasıl İslamlaştırılacağı, bölge inancının nasıl asimilasyona tabii tutulacağı olguları olabilir. Kaldı ki, daha bir kaç ay önce, Tunceli valisi, burada yaşayan Alevileri nasıl asimile edebileceklerine dair, gizli bir telefon konuşması yayınlandı.

» **Erdoğan konuşmasında bir de katliamın esasında dinsel nedenlerle işlendiğine dair tez ortaya attı!** Bu konuda başından beri bu iki tez ileri sürülmekte. Bunların anlaşılması için, gerilere gitmekte yarar var. 1871 Dersim katliamını bizzat Hamidi Alayları kumandanı Bedirhan Mithat bey yaptı, katırlara bağladığı toplarla, Güney Dersim'den girdi, 43 kilise ve yüzlerce kızılbaş tabınağını yakıp yıktı. Bizim yaşlılar bu travma ile büyüdü, Dersim yaşlılarında hala bir Kürt şafı travması var, ancak genç kuşak devlet travmasıyla büyüdü. Yaşlılar ve gençlerin duyarlılığı da farklı... Yaşlılar kendilerinin Kürt değil Alevi tarihinin bir parçası olduğuna inanmaktadırlar. Bölge ulus eksensiz düşünme tarzından uzak. Dini bir boyut olduğuna nasıl karar vere-

KİM KİMDİR

1973 yılında, Dersim'in Hozat ilçesine bağlı Haçeli köyünde doğdu. Türkçeyi ilköğretimde öğrendi. Hozat yatılı bölge okulunun ardından İstanbul Kocasinan Lisesi'ne devam etti. Bu dönemde sol fikirlerle tanıştı. 1992'de tutuklanarak Türkiye'nin çeşitli hapishanelerinde on yıl, dört ay hapis yattıktan sonra, 2002'nin Haziran ayında, Gebze Cezaevi'nden tahliye edildi ve ülke dışına çıktı. 2003'ten beri İsviçre'de yaşıyor. Zürih Üniversitesi'nin Psikoloji Bölümü'ne kaydoldu, ancak bitiremedi. Halen Luzern Yüksek Okulu'nun Sosyal Kültür Bölümü'ne devam ediyor.

ceğiz, bu mezhepsel bir katliamdır dediğimizde, Kürt katliamları görmezden geliniyor hissiyatına da yol açıyor. Dediğim gibi, politika dışında, daha sakin bir ruh haliyle meselelerimizi konuşmalıyız. Erdoğan'ın bizi çektiği boyut, büyük bir karmaşa. Dersim katliamı tartışılacaksa, Nakşi tarikatının Erzincan kolunun o zamanki ileri geleni, Şeyh Ahmet Fevzi Efendi'nin rolünü konuşmamız lazım.

» **Erdoğan sorunu buraya çekmekle neyi hedefliyor?** İşin doğrusunu sorarsanız, bence hedeflediği birşey yok, sadece CHP var, CHP eşğini aşmak istiyor gibi geldi bana. Yoksa tarihle hesaplaşmak filan değil derdi. Ancak burada, onun istemi dışında bir toplumsal kayma yaşıyoruz, bu kaymayı sol kesim yaşamakta. Sol kesim Dersim meselesinde olduğu gibi daha pek çok sorunda, hazırlıklı değil. Bunu fark etmiş olabilir, bu parçalanmayı yaratarak, daha güçlü görünmeyi arzuluyor. Erdoğan bugüne kadar Türkiye'de başa gelmiş liderlerden daha farklı davranıyor, iç sorunları hal ederek, İslam dünyasının lideri olma arzusu var. Dışarıdan bakıldığında böyle görülüyor, "bakın sorunlarınıza eğiliyorum" gittiğimiz güzergah doğru hissiyatı yaratmaktadır.

» **Ya Dersim üzerinden hem CHP'ye hem de diğer sol kesimlere vuracak ve buradan bir rant elde edecek. Ne dersiniz?**

Söyleminde büyük bir politik çıkış var, ama insan yok. İnsan mağduriyetinin kendisi yok. Dersim bugün de boşaltılmış, bütün köyler sular altında, 451 köy haritada silindi, bu insanlar büyük şehirlerde büyük sefalet yaşıyor, bir katliam gelip bir başka mağduriyetle birleşmiş. Erdoğan bu bölgenin mağduriyetinin nasıl giderileceğini ağzına almıyor, aksine o askeri operasyonlar bölgede devam etmekte... çaresiz, duygularımızı okşayan açıklamaları var, ama yaşananları düzeltme yok. Bölgenin bütün gençleri neredeyse hapishelerde, bizler sürgünlerde büyüyüyoruz. Söyleminde büyük bir politik çıkış var, ama insan yok. İnsan mağduriyetinin kendisi yok. Mağduriyeti girecekse bu sefalet, bu sürgün ve yaptırım neyin nesi? Neden bu ülkenin hapishaneleri Kürtler, Dersimliler ve solcularla dolup taşıyor...

Dersim'i CHP inkâr ediyor, AKP tehdit ediyor

ALİ KENANOĞLU

O dönemde tek parti iktidarı vardır. Herkes CHP içerisinde siyaset yapmaktadır. Yani AKP'nin kökleri de o dönemin CHP'si içerisindeydi

Dersim katliamı yine bir siyasi çekişmenin malzemesi olarak kullanılmaya başladı. AKP ısrarla bu katliam nedeniyle CHP'ye yüklenirken CHP adeta bir akıl tutulması yaşamaya devam ediyor.

Dersim Katliamı'nın bir isyan değil bir katliam olduğu, insanlık dışı bir vahşet olduğu, hesabının, kitabının, planının, kanunun katliamdan 4-5 yıl öncesinden yapıldığı artık bizim sağır oğlanlar tarafından dahi duyuldu ve bilinir oldu.

Bütün bu bilinirliğe rağmen CHP'nin hâlâ inkâr politikasında direnmesi anlaşılabilir bir hal aldı. Bu inkâr politikası en çok da AKP'nin işine yarar oldu. Başbakan Erdoğan fırsatını bulduğu anda saldırmaya devam ediyor. "CHP Dersim'le yüzleşsin" demekten kendini alamıyor.

Bu durum karşısında Kılıçdaroğlu ve CHP ekibi zeminden sapma yapmak ve konunun konuşulmamasını tercih ediyor. İnkâr devam.

Oysa yapılması gereken bu değildir. Kaldı ki CHP'nin bu katliama tek başına sahip çıkıyor pozisyonuna düşmesi/düşürülmesi de son derece anlamsızdır. Bu duruma düşmenin/düşürülmenin beceriksizliği de yine CHP'ye aittir. O dönemde tek parti iktidarı vardı ve sağcı-solcusu-milliyetçisi-muhafazakarı hepsi CHP içerisinde siyaset yapmaktadı. Yani AKP'nin kökleri de o dönemin CHP'si içerisindeydi.

Dersim katliamının önünde, yanında, arkasında dört lider vardır. Bunlar Mustafa Kemal Atatürk, İsmat İnönü, Celal Bayar ve Fevzi Çakmak'tır.

Celal Bayar ve Fevzi Çakmak siyaseten'de zihniyet olarak da bugünkü AKP'nin kökleridir. Mustafa Kemal'e AKP sahip çıkar mı bilemem ama İsmet İnönü ile birlikte CHP'nin hanesine yazarsak bile Dersim Katliamı'nın sorumluluğu açısından durum yine eşittir.

Dersim Katliamı'nın sorumlusu Devlettir. Devletin başında AKP vardır.

Dersim Katliamı'nın tüm planlayıcısı ve uygulayıcısı Devletin ta kendisidir. Bu katliamın sorumluları Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni oluşturan zihniyettir. Bugün bu zihniyetin iktidarı AKP'dir. Devleti bugün AKP temsil etmektedir. Devletin devamlılığından hareketle tüm sorumlu AKP'dir. Bu nedenle Dersim Katliamı ile ilgili yapılması gerekenleri yapması gereken AKP'dir. Başta Genelkurmay arşivleri olmak üzere tüm resmi arşivlerin açılması, Dersim halkından özür dilenmesi, Dersim isminin geri iade edilmesi, Dersimlilere ana diline özgürlük ve o dilin eğitim öğretim hayatına geçirilmesi, Dersim halkının inancı olan Alevi inancı üzerindeki yasakların kaldırılması, Dersim'de yürütülen Alevi asimilasyon politikalarına son verilmesi. Dersim'in köylerine ve mahallelerine yapılan camilerin cemevine dönüştürülmesi. Dersimi yok etme planlarından olan barajlar projelerine son verilmesi. Dersim Katliamı'nda sürgün edilenlerin listesinin çıkarılması, yerlerinin arşivlerden çıkarılması, Dersim Katliamı sonrasında idam edilen Seyit Rıza ve arkadaşlarının mezar yerlerinin tespit edilmesi vb gibi Dersim Katliamı'nın sonuçlarını ortadan kaldırmak AKP hükümetinin görevidir.

AKP bu konuda gereken girişimi yapsın, adımları atсын da CHP karşı çıksın bakalım.

AKP bunu yapacağına Dersim Katliamı'nı siyasi bir tehdit unsuru olarak kullanmaya çalışıyor. CHP'yi arşivleri açmakla, bazı belgeleri ortaya koymakla tehdit ediyor. AKP, Dersim Katliamı'nın sonuçlarını ortadan kaldırmaya yönelik herhangi

bir adım atmadığı sürece zaten kökleri itibarıyla ortak olduğu bu katliamın halen de devam etmesini sağlamaktadır. Bu konuda AKP de CHP kadar suçlu ve sorumludur. Hatta iktidar olmasından kaynaklı olarak AKP daha suçlu ve sorumludur. CHP inkâr siyaseti güderek bu sorumluluğa ve suçça AKP'yi ortak edememektedir.